
Yıldız

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dergisi

(2018) Cilt 02, Sayı 01, s. 01-11

Ergenlerde Saldırganlık ve Sosyal Beceri Davranışlarının Yordayıcısı Olarak Anne Baba Tutumları

Mehmet Engin Deniz^a
Sariha Kapıcıoğlu^b
Burcu Özge Yüksel^c
Tuğba İçli Özbağır^d
S. Merve Erus^e

Özet

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin anne baba tutumlarının saldırganlık ve sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını saptamaktır. Araştırmaya 6. ve 7. sınıfa devam eden 129 kız ve 131 erkek olmak üzere toplam 260 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 12,46'dır. Araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. Anne baba tutumlarının (kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme), olumlu sosyal davranış, olumsuz sosyal davranış ve saldırganlık puanlarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırma sonuçları ergenlerin anne baba tutumları bütün olarak saldırganlık ve sosyal beceri puanlarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Anne baba tutumları ile saldırganlık puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme anne baba tutumları bütün olarak, saldırganlıktaki toplam varyansın %21'ini açıklamaktadır. Anne baba tutumları ile olumsuz sosyal davranış puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme anne baba tutumları bütün olarak, olumsuz sosyal davranıştaki toplam varyansın %10'unu açıklamaktadır. Anne baba tutumları ile olumlu sosyal davranış puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme anne baba tutumları bütün olarak, olumlu sosyal davranıştaki toplam varyansın %5'ini açıklamaktadır. Bu sonuçlar anne baba tutumlarının ergenlerin saldırganlık ve sosyal beceri davranışları üzerindeki önemini ortaya koymuştur. Özellikle ergenliğin başlangıcı olan bu dönem kimlik gelişimi açısından kritik yıllardır. Dolayısıyla anne babaların ergenlerle sağlıklı iletişim kurmaları ve rol model olmaları önemli olmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Anne Baba
Tutumu
Sosyal Beceri
Saldırganlık

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
16.11.2017
Kabul Tarihi: 04.03.2018
Elektronik Yayın Tarihi:
16.04.2018

---

^a Prof. Dr., YTÜ, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD, edeniz@yildiz.edu.tr

^b Yüksek Lisans Öğrencisi, YTÜ, Eğitim Fakültesi, PDR ABD, sarihakapicioglu@gmail.com

^c Yüksek Lisans Öğrencisi, YTÜ, Eğitim Fakültesi, PDR ABD, tugba_2042@hotmail.com

^d Yüksek Lisans Öğrencisi, YTÜ, Eğitim Fakültesi, PDR ABD, burcuozgeyüksel@gmail.com

^e Arş. Gör., YTÜ, Eğitim Fakültesi, PDR ABD, smerve@yildiz.edu.tr

Parental Attitudes As a Predictor of Aggression and Social Skills Behaviors in Adolescents

Abstract

The purpose of this study was to determine whether adolescents' parental attitudes predicted aggression and social skills at a significant level. A total of 260 students, 129 girls and 131 boys, who went on to the 6th and 7th classes, participated in the research. The average age of the students was 12.46. The research was organized according to the relational screening model from the general screening models. Multiple regression analysis was applied to determine whether parents' attitudes (acceptance / interest, psychological autonomy, supervision), positive social behavior, negative social behavior and aggression scores predicted significantly. The results of the research indicated that adolescents' parental attitudes as a whole significantly predict aggression and social skills scores. There was a significant relationship between parental attitudes and aggression scores. Acceptance / interest, psychological autonomy, supervisory parent attitudes as a whole explained 21% of the total variance in aggression. There was a significant relationship between parent attitudes and negative social behavior scores. Acceptance / interest, psychological autonomy, supervisory parent attitudes as a whole explained 10% of the total variance in adverse social behavior. There was a significant relationship between parent attitudes and positive social behavior scores. Acceptance / interest, psychological autonomy, supervisory parent attitudes as a whole explained 5% of the total variance in positive social behavior. These results revealed the importance of parental attitudes on adolescents' aggression and social skills behaviors. This period, especially the beginning of adolescence, is a critical year for identity development. It is therefore important that parents communicate well with adolescents and role models.

Keywords

Parental Attitudes
Social Skills
Aggression

About Article

Sending Date:
16.11.2017
Acceptance Date:
04.03.2018
Electronic Issue Date:
16.04.2018

GİRİŞ

İnsan hayatı içerisindeki önemli gelişim dönemlerinden biri olan ergenlik, çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş periyodu olarak düşünülmektedir. Ergenlik dönemindeki birey, önemli fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik değişimlerle ve gelişim ödevleriyle karşılaşmaktadır. Bu noktada, yaşanan farklı deneyimler ergeni zaman zaman zorlayabilmektedir. Bununla beraber, Santrock (2011) ergenlik dönemini, bir kriz, isyan ya da hastalık dönemi olarak değerlendirmek yerine ergenliği, karar verme, sorumluluklar kazanma ve bireyin dünyada kendine bir yer edinme dönemi olarak değerlendirmenin daha uygun olacağını belirtmiştir.

Bireyin kişiliğini aradığı ergenlik döneminde anne-baba desteğine ve ilgisine ihtiyacı vardır ve ergenin en önemli doğal çevresi ailesidir (Yalçınkaya ve Şanlı, 2003). Ergenlik döneminde, annesi, babası ve akranlarıyla ilişkileri yeni bir boyut kazanan ergen, genetik, çevresel ve sosyal etkenlerden etkilenir. Bu sebeple, ergenin yaşadığı problemlerin çoğu, sadece kendilerinden kaynaklanmamaktadır. Dolayısıyla, bu geçiş safhasında, çeşitli fırsatlara ulaşmak ve kendileriyle ilgilenen anne ve babaların içten destekleri oldukça önem arz etmektedir (Balsono, Theokas ve Bobek, 2009; Lerner ve diğerleri, 2009; Swanson, Edwards ve Spencer, 2010; Akt: Santrock, 2011). Bu bağlamda, ergenlik dönemindeki genç, anne ve

babasının kendisine uygun bir şekilde model olmasına ihtiyaç duymaktadır. Ergen kendisini ebeveynleriyle özdeşleştirir ve onların tutum ve davranışlarını örnek alır. Eğer ergenin modelleri sağlıklı ve uygun değilse, bu durum ergene de olumsuz olarak yansıtacaktır (Kulaksızoğlu, 2002).

Anne baba tutumu, ergenlerin kendini tanıması, kişiliğini oluşturması, tercihler yapması ve topluma uyum sağlamasında oldukça önemlidir (Herken ve Özkan, 1998). Kısaca ebeveyn tutumu, anne ve babaların çocuğun kişilik gelişimlerini etkileyecek şekilde olumlu ya da olumsuz biçimde tepkide bulunmaları olarak tanımlanmaktadır (Yavuzer, 2003). Anne baba tutumlarında iki önemli kıstas vardır: “duygusal ilişki boyutu” ve “denetim boyutu”. Duygusal ilişki boyutunda, ebeveyn kabul edici tutumdan, reddedici tutuma kadar bir yelpazede tepkide bulunmaktadır. Aynı şekilde, denetim boyutunda ise kısıtlayıcı tutumdan aşırı hoşgörülü tutma kadar bir skalada davranabilmektedirler (Yavuzer, 1998). Anne baba tutumları, baskıcı ve otoriter tutumdan, aşırı koruyucu tutuma; kabul edici ve hoşgörülü tutumdan, reddedici tutuma kadar farklı niteliklerdedir ve ebeveynlerin davranış örüntülerini anlatmaktadır (Tuzgöl, 1998).

Evdeki ergen için bir model ve bir rehber olan anne, baba öncelikle ergenden beklediği davranışı kendisi sergilemek durumundadır. Böylelikle ergenin karakteri şekillenmekte ve gelişmektedir. Sevgi dolu, tutarlı, özgür, güven veren, olumlu ebeveyn modelleri görerek yetişen çocuklar ve ergenler, toplumda sağlıklı ve uyumlu bireyler olarak yaşayabilirler. Aksi halde, ebeveynlerin aşırı denetimsiz, aşırı baskıcı, otoriter, tutarsız ve aşırı koruyucu tutumları ise, çocukların saldırgan, uyumsuz, isyankâr davranışlarına sebebiyet vermektedir (Yavuzer, 1993).

Kimi kuramcılara göre doğuştan getirilen, kimi kuramcılara göre ise sosyal yaşantılarla öğrenilen saldırganlık, canlı veya cansız herhangi bir nesneye yöneltilen, sonuçları yıkıcı her türlü davranış şeklinde tanımlanabilir (Uğur, 2013). Özellikle çocuklarda ve ergenlerde saldırganca davranışların kaynağı incelendiğinde, anne ve babanın tutumlarının önemli bir belirleyici olduğu görülmüştür. Çocuklar ve ergenler saldırgan davranışları ailelerinden öğrenmektedirler. Saldırganlığı denetlemek adına bedensel cezalar veren ya da şiddet uygulayan anne babalar, hem saldırgan ve olumsuz bir model olmakta hem de çocuklarının daha fazla öfkelenmelerine neden olmaktadır (Yavuzer, 1998).

Paralel olarak, aile ortamı sosyal becerilerin öğrenildiği ilk ve en önemli zeminlerden biridir. Damarlı (2006)'ya göre, olumlu ve sağlıklı sosyal becerilerin kazanılmasında, anne ve babaların tutumları oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal beceri, başkalarıyla iletişimin gerçekleşmesini sağlayan, sosyal olarak kabul edilebilir, sözel ve sözel olmayan, görünebilir ve görünmeyen, bilişsel ve duyuşsal öğeleri içinde barındıran davranışlar bütünüdür (Yüksel, 1997). Ergenlerin topluma uyum sağlayabilmeleri için, sosyal becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda, ailenin rehberliği, desteği ve olumlu rol model olması önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı ise, ergenlerin, anne baba tutumlarının (kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme), saldırganlık ve sosyal becerisini (olumlu sosyal davranış, olumsuz sosyal davranış) anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını saptamaktır. Araştırmada ele alınan yaş grubu, ergenliğin başlangıcı olarak, kimlik gelişimi açısından kritik yıllardır. Koç (2004)'e göre ergenlik çağı, diğer gelişim dönemleri gibi (çocukluk, yetişkinlik ve yaşlılık) farklı açılardan incelenmesi gereken önemli bir gelişim periyodudur. Bu dönem önemli

olmasının yanı sıra Atak (2011) çalışmasında, bireyin kimlik gelişiminin özellikle ergenlik döneminde başladığını ifade etmiştir. Bu noktada, ergenin kendilik algısı, kimlik gelişimi, sosyal ve psikolojik anlamda her bakımdan sağlıklı bir erişkin olabilmesi adına anne ve baba tutumları oldukça elzemdir (Sezer, 2010). Dolayısıyla anne baba tutumlarının, ergenlerin saldırganlık ve sosyal becerilerini nasıl etkilediği araştırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenerek, kolayda örnekleme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmaya 6. ve 7. sınıfa devam eden ve İstanbul ilinde okuyan 129 kız ve 131 erkek olmak üzere toplam 260 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 12,46'dır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyet, yaş ve sınıflarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Anne Baba Tutum Ölçeği

Anne Baba Tutum Ölçeği 1991 yılında Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışması Yılmaz (2000) tarafından ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Ölçek, toplam 360 deneye 15 gün arayla ikişer kez uygulanmıştır. Ölçeğin kabul/ ilgi, kontrol/ denetleme, psikolojik özerklik olmak üzere üç boyutu vardır. Kabul ilgi boyutu, çocukların ebeveynlerini ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Kontrol/denetleme boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Psikolojik özerklik boyutu çocukların anne ve babanın demokratik tutumu ne derece uyguladığı ve çocuğun bireyselliğini ifade etmesini ne derece cesaretlendirdiği konularındaki algısını ölçmeyi amaçlar. Kabul/ ilgi boyutu dokuz, kontrol/denetleme boyutu sekiz, psikolojik özerklik boyutu dokuz maddeyle ölçülmektedir. Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler 4 dereceli Likert Tipi ölçek üzerinde, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli, diğer maddeler ise 3 dereceli Likert Tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. İlköğretim dönemindeki öğrenciler için test-tekrar güvenirlik katsayıları ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği için .74 ve .65, kontrol/denetleme alt ölçeği için .93 ve .75; psikolojik özerklik alt ölçeği için .79 ve .67 olarak bulunmuştur. Araştırmacı tarafından ölçeğin benzer ölçek geçerliği .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin puanlanmasında maddeler tamamen benziyor ise 4, biraz benziyor ise 3, benzemiyor ise 2, hiç benzemiyor ise 1 şeklinde puanlanmıştır. Değerlendirme aşamasında ise tek numaralı maddeler aynen alınmış (kabul/ilgi boyutu), psikolojik özerklik boyutu için ise değerlendirme aşamasında çift numaralı maddeler tersten puanlanmış, sadece 12. madde düz olarak puanlanmıştır. Kontrol/denetleme boyutuna ait ilk iki madde "hayır" cevabı için 7, "istediğim saate kadar" cevabı için 1 olacak şekilde, 1 ile 7 arasında puanlanmıştır. 21. sorudan itibaren ise "hiç çaba göstermez" cevabı için 1, "çok az çaba gösterir" cevabı için 2 ve "çok çaba

gösterir" cevabı için 3 olacak şekilde puanlanmıştır. Boyut Adı ilgili Maddeler Kabul/ilgi boyutu 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17 68 Psikolojik özerlik boyutu 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18 Kontrol/denetleme boyutu 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26. Ölçek alt boyutlarına göre dört anne-baba tutumu ayırt edilmiştir. 1. Demokratik Tutum, 2. izin Verici/ İhmalkâr Tutum, 3. Otoriter Tutum, 4. izin Verici/ Müsamahakâr Tutum.

Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (Messy)

Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (MESSY) Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Erdoğan ve Bacanlı (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 12-14 yaş grubundaki çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemektedir. Ölçek toplam 47 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Olumsuz Sosyal Davranışlar ve Olumlu Sosyal Davranışlar olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçeğin puanlanması bana hiç uygun değil: 1 puan, bana pek uygun değil: 2 puan, bana biraz uygun: 3 puan, bana oldukça uygun: 4 puan, bana tamamen uygun: 5 puan şeklinde yapılmaktadır. Ankara il merkezinde bulunan Nihat Başakar İlköğretim Okulu'nda 2001-2002 öğretim yılında 6. 7. ve 8. sınıflarda okumakta olan 89'u erkek, 91'i kız olmak üzere toplam 180 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Geçerlilik için MESSY ile Sosyal Beceri Ölçeği (Kocayörük, 2000) ve Öğretmen Dereceleme Formu arasındaki korelasyon hesaplamaları yapılmış ve faktör analizi yapılarak faktör yükleri bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, orijinalinden farklı olarak, iki faktörde toplandığı görülmüştür. Faktör yükü .30'dan düşük olan maddeler çıkartılmış ve sonuçta ölçeğin 47 maddelik son haline ulaşılmıştır. MESSY'den elde edilen toplam puanlar ile Sosyal Beceri ölçeğinden elde edilen toplam puanların korelasyonu $r(159)=.32$ ($p<.01$) olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerde ise, olumsuz sosyal davranışlar ile alt ölçeği ile sosyal beceri ölçeğinin korelasyonu $r(159)=.16$ ($p<.05$) olarak, Olumlu Sosyal Davranışlar alt ölçeği ile Sosyal Beceri Ölçeğinin korelasyonu $r(159)=.36$ ($p<.01$) olarak bulunmuştur. MESSY'nin diğer bir geçerlilik çalışması olarak Öğretmen Dereceleme Formu ile ilişkisine bakılmıştır. MESSY'nin toplam puanları ile Öğretmen Dereceleme Formundan alınan toplam puanların korelasyonu $r(178)=.27$ ($p<.01$) olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerde ise, Olumsuz Sosyal Davranışlar alt ölçeği ile Öğretmen Dereceleme Formundan alınan puanların korelasyonu $r(178)=.16$ ($p<.05$) Olumlu Sosyal Davranışlar alt ölçeği ile Öğretmen Dereceleme Formundan alınan puanların korelasyonu $r(178)=.28$ ($p<.01$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iki hafta ara ile test-tekrar test çalışması yapılmıştır. Puan dağılımlarına bakıldığında, öğrencilerin ilk uygulamada aldıkları ortalama puanların toplamda $\bar{X}=192$ ($ss=24.77$), Olumsuz Sosyal Davranışlar alt ölçeğinde $\bar{X}=96.12$ ($ss=15.54$) ve Olumlu sosyal Davranışlar alt ölçeğinde $\bar{X}=95.54$ ($ss=14.78$) olduğu görülmektedir. İkinci uygulamada öğrencilerin aldıkları puanlar toplamda $\bar{X}=192$ ($ss=22.66$), Olumsuz Sosyal Davranışlar alt ölçeğinde $\bar{X}=97.97$ ($ss=12.91$) ve Olumlu Sosyal Davranışlar alt ölçeğinde ise $\bar{X}=93.76$ ($ss=16.29$) olarak bulunmuştur.

MESSY'nin ilk uygulamasından elde edilen toplam puanlar ile ikinci uygulamasında elde edilen toplam puanların korelasyonu $r(171)=.77$ ($p<.01$) olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerde ise güvenilirlik katsayıları olumsuz sosyal davranışlar alt ölçeğinde $r(171)=.70$ ($p<.01$), Olumlu Sosyal Davranışlar alt ölçeğinde $r(171)=.74$ ($p<.01$) olarak bulunmuştur. Bu bulgular MESSY'nin test-tekrar test güvenilirliğinin istatistiksel olarak yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin madde ayırıcılıklarını hesaplamak amacıyla madde analizi

yapılmıştır. Analiz sonucunda 41 maddenin madde toplam korelasyonları .30'un üstünde bulunmuştur. Geri kalan 7 maddenin madde toplam korelasyonları .15 ile .29 arasında değişmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise $\alpha=.85$ olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayısı Olumsuz Sosyal Davranışlar alt ölçeği için $\alpha=.68$, Olumlu Sosyal Davranışlar alt ölçeği için ise $\alpha=.74$ 'tür. Ölçek yeterli sayılabilecek iç tutarlılık katsayısına sahip görünmektedir.

Saldırganlık Ölçeği

Saldırganlık Ölçeği Tuzgöl (1998) tarafından Kocatürk'ün (1982) geliştirdiği Saldırganlık Envanteri'nden yararlanılarak oluşturulmuştur. Saldırganlık Ölçeği gençlerde açık, gizli, fiziksel, sözel ve dolaylı saldırganlıkla ilgili davranışları ölçmeye yöneliktir. Saldırganlık Ölçeği 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 30 saldırgan içerikli, 15 saldırgan olmayan içerikli madde vardır. Ölçekteki saldırgan olmayan ifadeler şunlardır: 2, 4, 8, 10, 13, 16, 24, 28, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 44, diğer maddeler saldırgan içerikli maddelerdir. Ayrıca 9 madde geçerlik puanı elde etmek üzere biri durumun o kişi için geçerli olduğunu diğeri olmadığını ifade edecek şekilde iki defa sorulmuştur. Ölçekteki geçerlik maddelerinin numaraları şöyledir: (4;20), (18;24), (10;26), (22;33), (8;36), (14;37), (19;39), (23;40), (34;44). Ölçek 5'li derecelendirilmiş cevaplama sistemine sahiptir. Ölçekte bireylerin kendi duygu ve davranışlarını içeren maddeler yer almaktadır. Birey okuduğu ifadenin kendine ne derece uygun olduğunu belirtmek için (5) Her Zaman, (4) Sıklıkla, (3) Ara sıra, (2) Nadiren, (1) Hiçbir Zaman şeklindeki seçeneklerden birini işaretlemektedir. Bireyin işaretlediği seçeneklere parantez içinde belirtilen puan değerleri verilmektedir. Ölçekteki saldırgan olmayan 15 maddenin puanlamaları tersine çevrilerek yapılmaktadır. Tersine çevrilen sayılar ve diğerlerinin toplamı kişinin saldırganlık puanını oluşturmaktadır. Aritmetik ortalamanın üstündeki puanlar yüksek saldırganlık düzeyini, altındaki puanlar düşük saldırganlık düzeyini temsil etmektedir. Saldırganlık Ölçeği, araştırmacı tarafından 55 öğrenciden oluşan bir gruba 2 hafta ara ile uygulanmış ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu $r: 0.75$ olarak elde edilmiştir. Başlangıçta 50 madde olan Saldırganlık Ölçeği'nde maddeler arası korelasyonlara bakılmış, en az 3 madde ile 0.25 oranında ilişkili olan maddeler seçilmiş ve bu şartlara uymayan 5 madde ölçekten çıkarılmıştır. Böylece envanterin madde sayısı 45'e düşmüştür. Ölçeğin bu hali ile Cronbach α güvenilirliği hesaplanmış ve .71 bulunmuştur. Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu katsayısı tekrar hesaplanmış ve $r: 0.85$ bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin kullanılabilir olduğunu göstermektedir. Araştırmacı tarafından Saldırganlık Ölçeği için yapılan geçerlik çalışmasında, araştırmacının çalıştığı lisede derslere giren 20 öğretmenle görüşülmüştür. Saldırgan davranışlar gözlemledikleri öğrencilerin isimleri belirlenmiştir. Ancak öğretmenler, saldırgan öğrenci ile derslerin akışını bozan ilgisiz ya da aşırı hareketli öğrencileri karıştırmamaları konusunda uyarılmış, saldırganlıktan ne kastedildiği açıklanmıştır. Böylece en az üç öğretmenin "saldırgan" olarak tanımladığı 45 öğrenci belirlenmiş ve bu öğrencilere ölçek uygulanmıştır. Daha önce uygulama yapılan 45 kişilik saldırgan olarak tanımlanmamış bir grup ile saldırgan davranışları olduğu kabul edilen grubun puan ortalamaları arasında t testi uygulanmış ve t değeri 3.25 olarak saptanmıştır. Böylece ölçeğin saldırgan davranışları ölçtüğü yönünde karar verilmiştir.

İşlem

Araştırma kapsamında 6. ve 7. sınıfa devam eden ergenlere ulaşılmıştır. Veri toplama sürecinde araştırmanın amacı ve gizliliği ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Veri toplama araçları gönüllü olarak araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama süreci yaklaşık 40-60 dakika arası sürmüştür.

Veri Analiz Süreci

Araştırmada, ergenlerin anne baba tutumlarının saldırganlık ve sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde, IBM SPSS Statistics 21 paket programı kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizine başlamadan önce veriler analiz için hazırlanmış ve gerekli sayıtların karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Bu amaçla öncelikle tek değişkenli normallik incelemeleri, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağıntı problemi olup olmadığı VIF, CI ve Tolerans değerleri ile incelenmiştir. Ayrıca bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Durbin-Watson test ile değişkenler arasında otokorelasyon olup olmadığı incelenmiştir. Çok yönlü uç değerler açısından değişkenler için Mahalanobis Uzaklık testi yapılmıştır. Çok değişkenli normallik ve doğrusallık her grup için saçılma diyagramı matrisi ve histogram ile incelenmiştir. Tüm bu incelemeler verilerin çoklu regresyon için sayıtlarını karşıladığını göstermiştir.

BULGULAR

Araştırmada anne baba tutumlarının (Kabul/İlgi, Psikolojik Özerklik ve Kontrol/Denetleme), olumlu sosyal davranış, olumsuz sosyal davranış ve saldırganlık puanlarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analiz sonuçları Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Anne-Baba Tutumları ile Ergenlerde Saldırganlık ve Sosyal Beceri Arasındaki İlişkiler

	Saldırganlık	Olumlu Sosyal Davranışlar	Olumsuz Sosyal Davranışlar
Kabul/İlgi	-.30**	.16**	-.23**
Kontrol/Denetleme	-.24**	.15*	-.23*
Psikolojik Özerklik	-.33**	.13*	-.14*

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 1 incelendiğinde, Anne Baba Tutumları ölçeğinin alt boyutu olan kabul/ilgi ile saldırganlık arasında negatif yönlü, olumlu sosyal davranışlar ile pozitif yönlü ve olumsuz sosyal davranışlar ile de negatif yönlü bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Kontrol/Denetleme alt boyutu incelendiğinde, saldırganlık ile negatif, olumlu sosyal davranışlar ile pozitif ve olumsuz sosyal davranışlar ile de negatif bir korelasyon olduğu görülmüştür. Psikolojik özerklik alt boyutu incelendiğinde ise, saldırganlık ile negatif, olumlu sosyal davranışlar ile pozitif ve yine benzer şekilde olumsuz sosyal davranışlar ile negatif yönlü bir ilişki bulunduğu görülmüştür.

Tablo 2. Anne-Baba Tutumlarının Ergenlerde Saldırganlık ve Sosyal Becerileri Yordama Gücü

Bağımlı Değişkenler	R ²	F	Bağımsız Değişkenler	t
Saldırganlık	.206	22,179***	Kabul/İlgi	18.619***
			Kontrol/Denetleme	-3.854**
			Psikolojik Özerklik	-5.289***
Olumsuz Sosyal Davranışlar	.099	9,350***	Kabul/İlgi	-3.003***
			Kontrol/Denetleme	10,846***
			Psikolojik Özerklik	-2,693**
Olumlu Sosyal Davranışlar	.050	4,538**	Kabul/İlgi	1,881
			Kontrol/Denetleme	1,765
			Psikolojik Özerklik	1,859

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 2 incelendiğinde, ergenlerin anne baba tutumlarının bütün olarak saldırganlık ve sosyal beceri puanlarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Anne baba tutumları ile saldırganlık puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($R=0.454$, $R^2=0.206$, $p<.01$). Kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme/kontrol anne baba tutumları bütün olarak, saldırganlıktaki toplam varyansın %21'ini açıklamaktadır. Anne baba tutumları ile olumsuz sosyal davranış puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($R=0.314$, $R^2=0.099$, $p<.01$). Kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme/kontrol anne baba tutumları bir bütün olarak, olumsuz sosyal davranıştaki toplam varyansın %10'unu açıklamaktadır. Anne baba tutumları ile olumlu sosyal davranış puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($R=0.225$, $R^2=0.050$, $p<.01$). Kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme anne baba tutumları bütün olarak, olumlu sosyal davranıştaki toplam varyansın %5'ini açıklamaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın sonucu, anne baba tutumlarının bütün olarak ergenlerde saldırganlık ve sosyal beceri puanlarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Ayrıca, anne baba tutumu ölçeğinin alt boyutlarının saldırganlığı ne kadar yordadığına bakıldığında, üç alt boyutun da saldırganlık bağımlı değişkenini anlamlı derecede yordadığı görülmüştür. Üç alt boyutun, olumsuz sosyal davranışları ne derece yordadığına bakıldığında ise, Kabul/İlgi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları, olumsuz sosyal davranışları anlamlı şekilde yordamaktadır.

Olumlu sosyal davranışlar ve üç alt boyut arasındaki ilişkiler incelendiğinde, üç alt boyut birlikte, olumlu sosyal davranışı yordamasına karşın, alt boyutlar tek tek incelendiğinde, anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Anne baba tutumları ve saldırganlık ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, Kayan (2012) ilköğretim ikinci kademe öğrencileriyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları saldırganlığın önemli bir yordayıcısı olduğunu saptamıştır. Sezer, Kolaç ve Erol (2013) yaptıkları araştırmaya göre ise, ilköğretim çağındaki öğrencilerin saldırgan olma durumunun ana baba kavga etme sıklığı, anne ve baba tutumundan etkilendiğini saptamışlardır. Ek olarak, İzmir Karaduman (2012)' in yaptığı çalışmaya göre de, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyinin anne ve baba davranışları tarafından etkilenebildiği belirtilmiştir. Ayrıca Yıldız ve Erci (2011)' nin araştırmasında da, anne baba tutumları ile saldırganlık arasında anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bu çalışmaların bulguları, yapılan araştırma ile örtüşmektedir.

Anne baba tutumları ve sosyal beceri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ise, Maccoby (1984), çocukların sosyalleşmesinde, en önemli etkenin anne ve babanın davranışları olduğunu belirtmektedir. Anne babanın çocuğuna yaklaşımı, kullandıkları yöntemler ve aktarmaya çalıştıkları değerler, ergenlerin sosyal beceri düzeyleriyle birbirlerinden farklı kişilikler geliştirmesine sebep olur (Akt: Tosun Sümer, 2008). Ek olarak, Park (2004) yaptığı araştırmada ergenlerin sosyal becerilerini etkileyen dört önemli faktörden birisinin aile olduğunu vurgulamıştır (Akt: Uzun, 1993). Bu bulgulara paralel olarak, yapılan araştırmada anne baba tutumları bütün olarak sosyal beceri puanlarını anlamlı düzeyde yordamıştır. Ancak, Özyürek ve Özkan (2015) ise çalışmada, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bir olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan araştırmanın, Toktamış (2008)'in çalışmasına benzer sonuçlar verdiği görülmüştür. Bu bağlamda çalışmada erinlik dönemi öğrencilerinin ebeveyn tutumlarına ilişkin algılarının psikolojik özerklik boyutu ile olumlu sosyal davranış becerisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu sonuç haricinde, diğer korelasyon sonuçları, araştırmayı doğrular niteliktedir ve örtüşmektedir. Ayrıca öğrencilerin, ebeveyn tutumlarına ilişkin algılarının kabul/ilgi boyutunun sosyal beceri düzeyi boyutlarını yordama gücü için yapılan basit regresyon analizi sonucunda hem olumsuz sosyal davranış hem de olumlu sosyal davranış boyutlarını açıklama gücü, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Fakat araştırma sonucuna göre ise, kabul/ilgi alt boyutu ile olumlu sosyal davranış değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, olumsuz sosyal davranışlar ile anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca, psikolojik özerklik alt boyutunun olumsuz sosyal davranışı açıklama gücü istatistiksel olarak anlamlı bulunmuşken, olumlu sosyal davranış boyutunu açıklama gücü ise, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuçlar, çalışma ile örtüşmektedir. Kontrol/ denetleme alt boyutunun hem olumsuz sosyal davranış hem de olumlu sosyal davranış boyutlarını açıklama gücü istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar, çalışma sonuçları ile benzerlik göstermemektedir.

Bu bağlamda yapılan çalışma sonuçları, anne baba tutumlarının ergenlerin saldırganlık ve sosyal beceri davranışları üzerindeki önemini ortaya koymuştur. Anne baba tutumlarının önemine dair, okullarda ailelere, anne baba tutumlarıyla ilgili eğitici videolar ve kısa filmler izlettirebilir, broşürler dağıtabilir. Ayrıca kitaplar ve kaynaklar önerilebilir. Okul

kütüphaneleri bu kaynaklarla zenginleştirilebilir. Ek olarak, Aile Eğitimi Programı, Baba Destek Eğitimi Programı gibi çalışmalarının sayısı artırılabilir. Devlet tarafından kamu spotlarının videoları, 'demokratik anne baba tutumları' hakkında yayınlanabilir. Sinemalarda film gösterimi öncesi ve aralarda, anne baba tutumlarıyla ilgili eğitici reklamlar vb. yayınlar bulunabilir. Son olarak, yapılacak olan çalışmalarda çeşitli demografik değişkenlere göre (yaş, anne ve babaların eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, okul öncesi eğitimi, cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve babanın çalışıp çalışmaması vb.) düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Bacanlı, H. ve Erdoğan, F. (2003). Matson çocuklarda sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (messy) türkçe'ye uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), Kasım, 353.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik-kavramı arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Herken, H., ve Özkan, İ. (1998). Sigara alışkanlığı ve anne baba tutumu. *Genel Tıp Dergisi*, 8(2), 85-89.
- İzmir Karaduman, D. (2012). *İlköğretim 1. kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayan, H. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve boyun eğici davranışlarının algılanan anne- baba tutumları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 231-256.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik psikolojisi* (5.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özyürek, A. ve Özkan, İ. (2015, Temmuz). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 73-88.
- Santrock, J. W. (2015). Yaşam boyu gelişim: Gelişim Psikolojisi: Life-Span Development. G. Yüksel (Ed.), *Ergenlikte fiziksel ve bilişsel gelişim* (N., Misket Özcan, Çev.) içinde (s. 348-356). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 1-19.
- Sezer, A.ve Kolaç, N., Erol, S. (2013). Bir ilköğretim okulu 4, 5, ve 6. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin anne baba tutumları ve bazı değişkenler ile ilişkisi. *Müşbed Dergisi*, 3(4), 184-190

Toktamış, A. (2008). *Erinlik dönemi öğrencilerinin ebeveyn tutumları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tosun Sümer, E. (2008). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin sosyal kaygıları ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uğur, E., ve Murat, M. (2014). Lise Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Ve Saldırganlık Tepkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *University of Gaziantep Journal of Social Sciences*, 13(2).

Uzun, Ç. (1993). *Anne- babası boşanmış ve boşanmamış çocuklarda depresyon ve sosyal becerilerin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yalçinkaya H. ve Şanlı N. (2003), İlköğretim okulu 11-16 yaş öğrencilerin ailede karar vermeye katılımı konusundaki görüşleri, *Milli Eğitim Dergisi*, http://dhhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/157/yalcinkaya.htm adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 23.09.2017)

Yavuzer, H. (1993). *Ana- baba ve çocuk* (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1998). *Yaygın anne- baba tutumları: ana baba okulu* (7. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 125-126.

Yavuzer, H. (2003). *Yaygın anne-baba tutumları: ana baba okulu* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 115-133.

Yıldız, E.ve Erci, B. (2011). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*,1(3): 6-11

Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Yüksel, G. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara. Gazi Üniversitesi, Ankara.